

Va, pensiero, sull' ali dorate;	¡Vuela pensamiento, con alas doradas
Va, ti posa sui clivi, sui colli,	pósate en las praderas y en las cimas
Ove olezzano tepide e molli	donde exhala su suave fragancia
L' aure dolci del suolo natal.	El aire dulce de la tierra natal!

De «Le sponde dell'Eufrate», escena 2, acte tercer, de l'òpera *Nabucco* de Verdi.

Iniciem aquest any 2006 amb la confiança que serem capaços de celebrar dignament els 75 anys de la proclamació de la República a Espanya, i de la promulgació de la primera Llei de cooperatives al nostre país; i volem començar adoptant una denominació del període històric que es genera, consolida i troba suport legislatiu, el nostre moviment democràtic actual de l'economia social: Edat de plata de la cooperació, del cooperativisme, de l'economia Social (1868-1936).

Com tots nosaltres sabem, aquest títol ens lliga formalment, i de manera força explícita, a tots els qui la utilitzen en els àmbits cultural, científic i social, recollint la gran tradició laica, democràtica i reformadora dels homes i les dones de la Institució Lliure d'Ensenyament, de l'Institut de Reformes Socials, de les generacions literàries del 98, del 14 i del 27, de la Junta per a l'Ampliació d'Estudis, etc.

En el número anterior de *Nexo* publiquem l'Estatut de Catalunya que va ser aprovat a les Corts d'Espanya i que, malgrat ser força diferent al de Núria (aprovat a Catalunya), va comptar amb el suport suficient de les forces polítiques presents a l'hemicicle, i va permetre que s'iniciés el procés que tot seguit relatem.

En les setmanes següents es van convocar eleccions i el Parlament de Catalunya va quedar constituït el sis de desembre de 1932, amb Lluís Companys com a president. Van ser 82 diputats, del total de 84, distribuïts de la manera següent: Esquerra Republicana de Catalunya (48 i una acta doble), Lliga Regionalista (15 i una acta doble), Unió Socialista de Catalunya (5), Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (5), Partit Republicà Autonomista (4), Estat Català i Unió Catalanista (2), Partit Republicà Democràtic Federal (1), Acció Catalana Republicana (1) i Unió Democràtica de Catalunya (1).

Des dels primers treballs parlamentaris, el tema cooperatiu hi va ser present: el 24 de febrer iniciaven la discussió del Projecte d'estatut de la Generalitat, anomenat Estatut de l'interior, per diferenciar-lo de l'Estatut de l'exterior que seria el de les Corts d'Espanya, i el qual em permetré considerar com a veritable Constitució de Catalunya. En el text aprovat el 25 de maig de 1933, per 61 vots favorables i 11 en contra, i aplaudit per tots els diputats, llevat els de la minoria de la Lliga Catalana (dreta), a l'article 12 es diu: «La Generalitat organitzarà la instrucció professional i social, fomenarà l'estalvi popular i propulsarà el cooperativisme i el mutualisme.»

Podríem pensar que la primera autonomia que va avançar a la República reproduiria el camí seguit en l'àmbit de l'Estat, com fins i tot ha estat avui dia: reconeixement a la Constitució i, a continuació, Llei de cooperatives. Però la nostra sorpresa serà, i que mostra la maduresa del moviment associatiu del moment i dels seus dirigents, així com

de les forces polítiques, que el primer que es va presentar al Parlament, el 14 de desembre del 1933, va ser una llei de bases de la cooperació, veritable primera llei del que avui anomenaríem economia social i que, en presentar-la, el conseller d'Agricultura i Economia d'Esquerra Republicana de Catalunya, ni més ni menys que Ventosa i Roig, la definia com a «Capçalera» (paraigua) d'unes altres ja presentades, com eren les de cooperatives, mutualitats i sindicats agrícoles.

Només cal anomenar Joan Ventosa i Roig (1883 Vilanova i la Geltrú-1961 Mèxic) i tot se'ns aclareix. És un dels nostres dirigents cooperatius, veritable mestre cooperatista, en el qual és fàcil reconèixer els valors humanistes que conformen el nostre ideari, així com el compromís social i internacionalista en el qual es va forjar. Va cursar estudis de farmàcia i peritatge agrícola, va ser membre de diverses cooperatives i entitats d'economia social, alcalde de Vilanova, president de la Federació de Cooperatives de Catalunya (1922-1933), president de la Federació Nacional de Cooperatives d'Espanya (elegit en el seu congrés constituent), diputat a les Corts republicanes per la circumscripció de la província de Barcelona, membre del Comitè Central de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI) de 1924 a 1939. Va patir dos exilis: el primer a França, quan es va produir la suspensió de l'Estatut, de desembre de 1934 a febrer de 1936, amb el triomf de la dreta, i l'últim i definitiu amb la victòria dels militars feixistes.

La seva presència és, avui dia, imprescindible en els programes de formació i acció dels nostres cooperadors, cooperativistes i cooperatistes, a través dels seus escrits, o de l'anàlisi de les seves activitats en els terrenys de realització social, ciutadana i política que van incloure algunes de tan innovadores com aquell acte solidari amb els nens búlgars en el terratrèmol de 1928, en el qual van participar els primers nuclis organitzats de dones cooperativistes, en coordinació amb l'Aliança Cooperativa Internacional; o la seva influència a Amèrica, tant a Mèxic com a Brasil, Colòmbia, etc. I fonamentalment les seves aportacions a la legislació cooperativa, a l'estructuració de les organitzacions de representació, les definicions de sectors cooperatius, com ara el de producció (avui treball associat), etc.

A tots us recomano la seva biografia: *Joan Ventosa i Roig. La humanitat d'un català exemplar*, escrita per un altre cooperatista exemplar: Jacint Dunyo i Clarà.

Amb els ulls fits en l'horitzó llunyà
Hi evocaré en veu baixa el nom i el rostre
D'aquells que, massa ingenus, han perdut,
Com jo, més que la vida en la contesa.

Con los ojos fijos en el horizonte lejano
Evocaré en voz baja el nombre y el rostro
De aquellos que, demasiado ingenuos, han perdido,
Como yo, algo más que la vida en la contienda.

(De *Quarter d'hivern*, de Miquel Martí i Pol)

El dia de Nadal, la mort del president de la Generalitat, Francesc Macià, va retardar l'aprovació de l'articulat fins al 9 de febrer de 1934 i la llei va ser votada definitivament el dia 14 del mateix mes. El canvi de govern, en produir-se la substitució de Macià per

Companys, va fer que la cartera d'Economia i Agricultura fos ocupada per Joan Comorera, de la Unió Socialista de Catalunya, la firma del qual consta en el decret publicat, i és el responsable de la presentació de les lleis de l'àmbit de l'economia social que es van tramitar i aprovar posteriorment i del qual en donarem testimoniatge en el pròxim número de *Nexo*.

Jo vinc d'una lluita
que és sorda i constant,
jo vinc d'un silenci
que romprà la gent
que ara vol ser lliure
i estima la vida,
que exigeix les coses
que li han negat.

Raimon

Rubén Villa Benayas
President UCMTA

Generalitat de Catalunya
Departament de Relacions Institucionals
i Participació

Programa per al Memorial Democràtic

Agradecemos la colaboración de la Generalitat de Catalunya en la traducción del texto